

navanega območja, ki s svojo robno lego (tako z vidika Zgornjega Posočja kot Beneške Slovenije) predstavlja obrobje obrobja tega dela Italije in Slovenije.

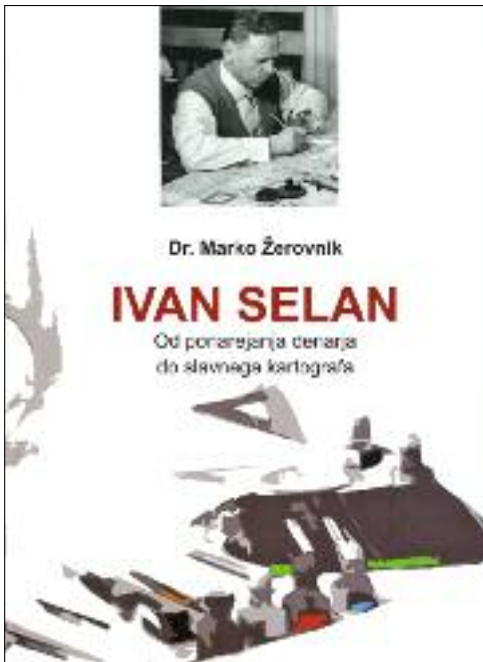
Pričujoč vodnik predstavlja zgoščeno slikovno in podatkovno pomoč za vse, ki bi želeli sami ali v zaključeni skupini spoznavati posebnosti in lepote tega dela Furlanije-Juljske krajine.

Primož Gašperič

Marko Žerovnik:

Ivan Selan: Od ponarejanja denarja do slavnega kartografa

Komenda 2012: Občina Komenda, 240 strani, ISBN 978-961-91498-3-6

Z obsežno knjigo smo dobili vpogled v vsakdanje življenje in »samorastniški« vzpon in razpon Ivana Selana predvsem na področju slovenske kartografije. Z njegovimi preglednimi in tematskimi zemljevidi ter mnogimi drugimi nazornimi in vsebinsko povednimi prikazi značilnosti našega ozemlja, je dobila tudi razvejana geografska stroka osnovno ogrodje za prikazovanje številnih naravnogeografskih in družbenogospodarskih nastavkov in značilnosti v razvoju naših pokrajin. S Selanovimi kvalitetnimi in vsebinsko nadvse bogatimi šolskimi zemljevidi, tematskimi kartami in aplikativnimi prikazi so številne generacije spoznavale in dojemale geografske značilnosti ter pestrosti slovenskih pokrajin in njihove prostorske vpetosti v širši pokrajinski sistem. Posamezni utrinki iz življenja, dela in okolja našega uspešnega kartografa so prikazani v predstavljeni knjigi v 29 poglavjih. V njih so podane značilnosti kmečkega (družinskega) življenja, predvsem pa Selanovi nagibi, možnosti in oblike izrabe »prirojenih« talentov, ki jih je uresničeval predvsem na področju sestavljanja in risanja kartografskih ter drugih izdelkov.

Ivan Selan se je rodil 18. novembra 1902 na Bazelnovi kmetiji v Savljah pri Ljubljani. Njegova mati Neža Zalokar (1877–1911) je bila iz Šimnovčeve kmetije v Suhadolah. Leta 1914 se je Selan preselil

v Suhadole na materin dom, kjer je gospodaril njen brat z ostarelima tetama. Osnovno šolo je obiskoval na Ježici, po preselitvi v Skadole (Suhadole) pa v Komendi. Po poroki s Katarino Uranič leta 1923 je odšel k vojakov v Kragujevac, kjer je bil dodeljen pomočniku šefa vojaške bolnice.

Od strica Toneta Zalokarja je prevzel (Šimnovčevo) kmetijo v Suhadolah, ki ni bila v dobrem gmotnem stanju, in sicer z obljubo in obvezo, da bratu in sestri zagotovi ustrezno doto v denarju. Vsakdanja kmečka opravila ga niso najbolj privlačevala in ne zadovoljevala. Živel je v svojem svetu, v razmišljanju in prebiranju najrazličnejših strokovnih knjig, ki jih je hranil v podstrešju gospodarskega poslopja. Bolj kot kmetija ga je zanimal svet ob domačiji ter nepotešena želja po spoznavanju okolice in gora nad njo.

Pri šestnajstih letih je s prijatelji obiskal Grintovec. Za potrebe varnega vzpona je s pomočjo (avstrijske) specialke (1 : 75.000) naslikal oziroma izdelal karto Pogorje Grintavca v treh barvah in merilu 1 : 37.500. S kvalitetnim in nazornim izdelkom je navdušil mnoge, med drugim tudi Ivana Vugo, upravitelja ljudske šole v Komendi. Od nje ni prejel le pohvale za izdelek, temveč tudi priporočilo oziroma naročilo za izdelavo zemljevida komendskega šolskega okoliša. Kasneje je tudi okrajni šolski odbor v Kamniku naročil izdelavo unikatnih zemljevidov šolskih območij za celotni okraj. Obiskal ga je tudi banovinski šolski inšpektor z naročilom za izdelavo zemljevidov za vse ljudske šole na območju ljubljanskega, kranjskega in radovljiškega okraja. Vedenje o Selanovi risarski nadarjenosti in odličnosti se je razširilo, zato je dobival čedalje več naročil od občin, žandarmerijskih postaj, pa tudi od posameznikov za izdelavo preglednih kart njihovih območij.

Kljub uspešnemu ustvarjalnemu delu, ki je bilo povezano s kartografijo in sorodnimi dejavnostmi, pa je vseskozi čutil dolžnost in breme, ki ga je vzmernirjalo, da čim prej poskrbi za izplačilo obljubljenih dote bratu in sestri. Kmetija in risanje kart nista zadostovala za poravnavo obljubljenih dote. V ta namen je posekal gozd, denar pa vložil v ljubljansko Peskovo hranilnico, ki je kmalu zatem bankrotirala. Izguba denarja ga je hudo prizadela. Po dolgem razmisleku je sklenil, da bo s svojim znanjem in sposobnostjo, ki ju je izpopolnjeval z risanjem, skušal izgubljen denar (32.500 din) pridobiti z ustreznimi ponaredki bankovcev. Pri razpečevanju ponaredkov so ga odkrili in priprli. S sodbo, ki jo je vodil A. Gradnik, je bil oproščen kaznivega dejanja. Leta 1932 je prišel ponovno v navzkriž z zakonodajo, in sicer z izdelavo srečk v obliki bankovcev za potrebe in namene prireditve litijskih gasilcev. Za ta prekršek je bil obsojen na 14 mesecev hude ječe; po osmih mesecih pa je bil že izpuščen iz mariborskega zapora.

Selanovim uspehom, priznanjem in najrazličnejšim naročilom za izdelavo preglednih kart s številnimi prostorskimi, predvsem z zemljepisnimi značilnostmi, je vseskozi sledil, predvsem na pobudo komendskega šolnika Ivana Vuge, tudi šolski odbor kamniškega okrajnega glavarstva. V začetku leta 1929 se je glavarstvo s soglasjem nadrejenih šolskih institucij obrnilo na Vojnogeografski inštitut v Beogradu s priporočeno vlogo za zaposlitev nadarjenega risarja Ivana Selana. Sprejeli so ga 10. aprila 1929 kot pomožnega kartografskega risarja. Življenju in delu v vojaškem delovnem okolju, kjer so prevladovali številni ruski kartografi, se je naglo prilagodil. V dobrem letu dni je sprejel in obvladal večino kartografskih veččin, s katerimi je kasneje dopolnjeval svoje vrhunske risarske izdelke tako pri izdelavi kart kot pri drugih kartografskih naročilih. Poleg praktičnega dela, obogatitve vsebinske in vizualne podobe izdelkov je bilo njegovo delo ter obisk osrednje državne kartografske ustanove izrednega pomena. V zahvalo je prejel v last sodobne vojaške topografske karte v različnih (predvsem standardnih) merilih. Po vrnitvi iz Beograda je največ časa namenil izdelavi šolskih, gozdarskih, vinogradniških, reliefnih, turističnih in prometnih kart. Med značilnimi izdelki iz tega obdobja so: topografske karte porečja zgornje Kamniške Bistrice, območja med Suhadolami in Bukovico, svet med Kapljo vasio in Mostami, pa pregledni fizičnogeografski zemljevid Evrope, zemljevid Jugoslavije, kakor tudi karta slovenskega ozemlja v zgodovinskem razvoju. V tem času je izdelal tudi več reliefnih maket (osrednji del Kamnika, Kranja, Komna in Zgornjesavske doline, po drugi svetovni vojni pa makete nekaterih tovarn: Utok Kamnik, Lek Mengeš in naselja Suhadole).

Po drugi svetovni vojni zajame Selanov ustvarjalni razpon nove razsežnosti s kvalitetnimi kartografskimi stvaritvami. Povsem je opustil skrb za kmetijo, ki jo je oddal v najem kmetijski obdelovalni zadrugi, kasneje Agrokombinatu Emona. Vse svoje sposobnosti in moči je posvetil kartografiji ter raz-

mislekom karseda kvalitetnim in vsebinsko bogatim, preglednim in nazornim zemljevidom. Od leta 1947 sta z njim sodelovala Valter Bohinc in France Planina, ki sta skrbela predvsem za strokovno vsebino in zemljepisna imena, medtem ko je Selan skrbel za primerne ter skladno s kartografskimi načeli in zahtevami za ustrezne prikaze območij ter države. Iz tega ustvarjalno najbolj plodovitega obdobja Selanovega kartografiranja imamo številne šolskim in drugim potrebam namenjene zemljevide Slovenije, Jugoslavije in njenih posameznih republik. Šolski zemljevid Jugoslavije (1 : 1.500.000) je izšel v makedonski, hrvaški, srbski in slovenski jezikovni izdaji, in sicer v skupni nakladi nad 100.000 izvodov.

Veliko uspeha je imela turistična karta Slovenije z Istro in Hrvatskim primorjem, ki je izšla kar devetkrat med letoma 1959 in 1974. Leta 1952 je izšel turistični zemljevid Slovenija in sosednje pokrajine, ki je predstavljal najvišjo raven v slovenski kartografiji. Prvi zemljevid Slovenije (1 : 150.000) je izšel leta 1959. Pri pripravi njegove zadnje izdaje so tudi njegove ustvarjalne moči usihale in kmalu zatem je sklenil svojo bogato ter razgibano življenjsko pot. Umrli je 29. septembra 1981. Na njegovo željo je delo pri dokončanju zemljevida prevzel njegov nekdanji učenec in posnemovalec Marko Žerovnik.

Vsi Selanovi zemljevidi so slikoviti in čitljivi, vsebinsko in strokovno bogati, predvsem pa slogovno enotni in usklajeni. Pisal in risal je prostoročno. Dosledno je prostoročno izpisoval vsa imena in ustvaril izredno lepoto črk. Razvil je kar 48 vrst pisav in poseben način senčenja reliefa ter izpopolnil prenekatero kartografsko orodje in risarske pripomočke. Število njegovih avtorskih del šteje okrog 340 stvaritev.

V zahvalo za vse, kar je storil za kartografsko prepoznavo dežel in držav, so ob sto letnici njegovega rojstva v Komendi odprli stalno razstavo njegovih izdelkov in risarskih pripomočkov. Velik del Selanove kartografske zapuščine in drugega gradiva pa hrani Zgodovinski arhiv v Ljubljani.

V uvodnem delu knjige so objavljeni trije prispevki. J. Pavlič je prispeval Oris življenja in dela kartografa Marka Žerovnika, pisatelj Ivan Sivec je napisal prispevek Naš krajan Ivan Selan, J. Pavlič pa Ivan Selan – veliki rojak, kartograf in domoljub.

V Žerovnikovi knjigi o Ivanu Selanu, ki je bil od leta 1931 do aretacije naslednjega poletja tudi župan suhadolske občine, je zbrano obilo gradiva, presoj, ocen in priložnostnih zapisov o njem in njegovem delu. Vse to, kakor tudi vsebinska in tehnološka ocena njegovih stvaritev, bo predstavljala temelj in spodbudo za potrebno monografijo o pojavu in uveljavitvi »samorastniškega« kartografa, predvsem pa njegov doprinos v zakladnico slovenske kartografije in znanosti nasploh.

Milan Natek

**David Bole, Mateja Šmid Hribar, Jani Kozina, Primož Pipan (uredniki):
Sinergija kulture in turizma za razvoj podeželskih območij**

Ljubljana 2014: Založba ZRC, 52 strani, ISBN 978-961-254-674-8

Različne oblike kulture in kulturne dediščine na podeželskih območjih imajo velik razvojni potencial. Skupaj s turizmom lahko tvorijo pozitivne ekonomske, družbene in okoljske učinke. Pričujoča publikacija povzema delo opravljeno v okviru projekta SY_CULTour katerega vodilni partner je bil Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. David Bole, Mateja Šmid Hribar, Jani Kozina in Primož Pipan v sredici izpostavljajo izvirno metodologijo s smernicami za upravljanje s kulturnimi vrednotami na manj razvitih podeželskih območjih. Delo se osredotoča na lokalno skupnost, ki je nosilec lokalne kulture, od njene pripravljenosti za sodelovanje z vlagatelji in turističnimi ponudniki pa je odvisna tudi uspešnost turističnega proizvoda.

Da bi predlagali način upravljanja s kulturnimi vrednotami na podeželju, so raziskovalci, predstavniki lokalnih skupnosti ter drugi akterji iz sedemnajstih institucij in šestih držav testirali devet pilotnih območij, ki jih zajema »Program Jugovzhodna Evropa«. Pristop »od spodaj navzgor« je bil uporabljen, da bi državni organi na nacionalni ravni prisluhnili potrebam lokalnih deležnikov in kot pridruženi strateški partnerji poskrbeli za integracijo projektne rezultate v politike. Pilotna območja so zajemala